

YİTİK BİR TOPLUM: NOGAYLAR VE HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN (MASAL) SEÇMELER

Birol AZAR*

ÖZET

Bir Türk topluluğu olan Nogaylar, bugün geniş bir coğrafyada dağınık olarak yaşamaktadırlar. Güçlü oldukları devrelerde bölgelerinde etkin bir siyasi konuma sahip buldukları bilinen Nogaylar tarihi süreç içerisinde birliklerini koruyamamış sürekli göçlerle siyasi ve kültürel erozyona uğramışlardır. Sosyal ve siyasal alandaki sıkıntılar kültürel ürünlerine de yansımış ve derin izler bırakmıştır. Nogay Türkçesinde “erteği” olarak bilinen masallar Anadolu masalları kadar uzun metinler değildir, formelleri, sade, kısa ve tekerlemelerden oluşmaktadır. Masal metinleri içerisinde başlangıç/geçiş formelleri de pek kullanılmamıştır. Bu yazıda bu değişiklikler gözönüne serilmeye çalışılacak ve sebepleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Nogaylar, Halk Edebiyatı, masal, formel, motif, metin.

A LOST CIVILIZATION:NOGAYS AND SELECTIONS FROM THE WORKS OF FOLK LITERATURE

ABSTRACT

Nogays who are a Turkish community, have been living in a wide geography dispersedly. Nogays who were known as having an effective political position In the ages when they had been powerful, they have not been able to preserve their unity and been exposed to political and cultural erosion within the historical period.

---

*Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. ELAZIĞ. El-mek:bazar@firat.edu.tr

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Problems in social and political fields have reflected to cultural products and impressed them deeply. Tales which are known in Nogay Turkish as “erteği”, are not long texts as those of Anatolian and their formulas are simple and short also consist of playful formulas. In the texts of tales, starting/transition formulas have not been used either. In this writing these differences are to be tried to be displayed and the reasons are to be examined.

Key Words: Nogys, folk literature, tales, text, motive.

Masallar insanoğlunun yaşam evreleri içerisinde doğup gelişen, korunan ve aktarılan en önemli anlatılardır. İlk söyleyeni belli olmadığı için her anlatılıştta yeniden şekillenmiş, anlatıldığı ortamın kimliğine bürünmüştür.

“Masallar, ürünü oldukları toplumların sosyo-kültürel aynalarıdır. Onlarda bir toplumun tüm geleneklerini, göreneklerini, ekonomik yapısını, üretim ilişkilerini, etik değer yargılarını bulabiliriz.” (Yılar, 2006: 74)

Masalın bünyesinde bulunan masal dünyasına ait unsurlar; sihirli kutular, uçan halılar, görkemli saraylar, sihirli objeler ve diğer bütün öğeler dinleyiciye bir bildiriye iletmek için başvurulan araçlardır.

Masalların bütün dünyada yapı ve motifler yönünden benzerlikler gösterdiği bir gerçek olmakla birlikte anlatıldığı dil ile birlikte dilin ruhuna sindiği milli ve mahalli motiflerle zenginleştiği de ayrı bir gerçektir. Dünya masal tarihi araştırıldığında masalların tüm kültürlerde -şuursuzca yapılan etkinliklerde- gelecek için oldukça etkin oldukları görülür. Henri Bergson’un, sanat anlayışında yer alan “telkin” kavramı masalın estetiğine ve özüne ait belki de en iyi tanımlamadır. “Sanatın amacı, kişiliğimizin etkin ya da dirençli erklerini uyutmak ve böylece bizi, telkin edilen fikri gerçekleştirdiğimiz, ifade edilen duygu ile kaynaştığımız bir uysallık haline getirmektir” (Bilkan, 2001: 31) diyen Bergson “telkin”i de birinin bir başkasında isteyerek kimi ruh hallerini uyandırması ve bu başkasının da bunları kabullenerek, istençsiz yinelemesi olarak ifade eder ki bu masalın en önemli vasfının telkin olduğu gerçeğinin güzel bir açılımıdır. Özellikle Doğu milletlerinin mitoloji ve diğer anlatı türlerinde görülen hayvan sembolüyle “ders verme, kıssadan hisse” bu

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

dünyaya özgüdür ve Nogay masallarının birçoğu bu şekilde oluş(turul)muş türden anlatılardır.

Nogayların zengin sözlü yaratıcılığı, sürekli göçler neticesinde pek çok bölgede ağızdan ağıza yayılarak başka milletlerin yaratmalarına da girmiştir. Özellikle devlet teşkilatlarının yıkılması kendilerine ait bir ilim merkezlerinin olmaması el yazması eserlerin başka milletlerin eline geçmesine sebep olmuştur. Nogay folklorunu otuz yıl boyunca derleyip inceleyen Aşim Sikaliyev; “Batır yırlarında ve aşk destanlarında poeziya çok güçlü, dili usta ve zengin, ondaki tasvirler derin ve parlak...” (Yıldız, 2002: 18) diyerek bu edebiyatın oldukça zengin ve renkli olduğunu belirtir.

Kazakların ataları olan Nogaylar, 1426 yılında Edige Beyin oğlu Nurettin Bey tarafından hanlık kurmuşlardır ve 150 yıldan fazla bağımsız devlet olarak yaşamışlardır. Başkentleri Yayık nehri üzerinde Saraycık şehridir. 1563 yılında Rusların işgalinden sonra Ulu Nogaylar, Kiçi Nogaylar ve Altı oğul Nogayları olarak üç parçaya ayrılmıştır. Nogay Han'ın ölümünden (1299) sonra çeşitli dönemlerde Türkiye'ye göçmüşlerdir. Bu göçlerin en büyüğü Osmanlı Rus savaşından sonra 1860 yılında 180 bin Nogay'ın göç etmesidir.¹

Nogaylar tarihi süreç içerisinde birliklerini koruyamamış sürekli göçlerle siyasi ve kültürel erozyona uğramışlardır. Sosyal ve siyasal alandaki sıkıntılar kültürel ürünlerine de yansımış ve derin izler bırakmıştır. Nogay Türkçesinde “erteği” olarak bilinen masallar, Anadolu masalları kadar uzun metinler değildir, formelleri sade, kısa ve tekerlemelerden oluşmaktadır. Masal metinleri içerisinde başlangıç/geçiş formelleri de pek kullanılmamıştır. Bu yazıda bu değişiklikler göz önüne serilmeye çalışılacak ve sebepleri irdelenecektir.

Bir Türk topluluğu olan Nogaylar, bugün geniş bir coğrafyada dağınık olarak yaşamaktadırlar. Bulgaristan, Romanya, Türkiye, Macaristan, Litvanya, Kazakistan, Kırgızistan, Ukrayna ile Rusya Federasyonu içinde yer alan bölümün özellikle Terek ve Kuma nehirleri arasında bölge ile Perekop şehri yakınında yoğun bir biçimde yaşadığı görülmektedir. Bunun yanında Çeçen-İnguş ve Karaçay-Çerkes Cumhuriyetlerinde de önemli ölçüde Nogay yerleşimi olduğu bilinmektedir.

Şimdiki Nogaylar Karaçay-Çerkez Cumhuriyeti'nde: Adiyehabl ve Habez mntıklarında, Çerkessk şehrinde, Dağıstan'da: Nogay, Kızılyar, Babayurt, Tarumov ve Lenin mntıklarında,

¹ "<http://tr.wikipedia.org/wiki/Nogaylar>

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/ 8 Fall 2009*

Stavropol ilinde-Neftekum, Stepnobsk, Koçubey ve Mineralovod mıntıklarında, Çeçenistan'da Şelkov mıntıkasında ve Astarhan bölgesinde yaşarlar. (Yıldız, 2002: 15)

Güçlü oldukları devrelerde bölgelerinde etkin bir siyasi konuma sahip buldukları, kaynakların incelenmesinden anlaşılakta olan Nogaylar, tarihi süreç içerisinde birliklerini koruyamamış ve buldukları alanın önemi dolayısıyla siyasi ve askeri mücadelenin odağında yer almışlar, bölgedeki çeşitli güçler tarafından kendilerine baskılar yapılmış, zaman zaman göç etmeye zorlanmış, katliamlara maruz kalmış ve ekonomik zorluklar nedeniyle de sürekli olarak sıkıntılara uğramışlardır. Kültürel yapıları da bu zorluk ve sıkıntılardan siyasal yönden olduğu gibi etkilenmiştir. (Alparlu, 2007: 42)

Nogay dili Türk dillerinin Kıpçak grubuna girer. Nogaylar ilk tarihte “Nogay”, “Nogay Tatarları”, “Tatar Nogayları” ve “Tatarlar” adları ile bilinirler.

“Nogay Türklerinin halk edebiyatı mahsulleri diğer Türk boylarındaki gibidir. Nogay yırları kendi manalarına ve söyleyiş tarzına göre tasnif edilirler. Kahramanlık türküleri, aşıklık destanları, Kazak türküleri, lirik aşk türküleri, iş, âdet üzerine söylenen türküler, ninniler, koçaklamalar, koşmalar, tekerlemeler, bilmeceler, algış ve kargışlar gibi..” (Güllüdağ, 2003: 416)²

Oldukça zengin bir şifahi edebiyat geleneğine sahip olan Nogay Türkleri'nin edebiyat ürünleri üzerine özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra geniş çapta araştırma ve derleme faaliyetlerine girişilmiştir. Yine de Nogay halk edebiyatının bütün ürünlerinin derlenip kayıt altına alındığını söylemek mümkün değildir. “Kuzey Kafkasya, Kırım ve Dobruca Nogayları arasında, önceki yüzyıllardan birçok destanın söylenegeldiği biliniyor, bunların pek azı derlenip yazıya geçirilmiştir.” (Güllüdağ, 2003: 416)

Nogay Türkçesinde “erteği” olarak adlandırılan masallar (Anti Aarne ve Stith Thompson'ın, The Types Of The Folktale³) adlı eserinde yer alan sınıflandırmaların hepsinde yer alacak kadar zenginliğe sahiptir, içerisinde asıl masallar, olağanüstü masallar, gerçekçi masallar, güldürücü hikayeler/nükteli fıkralar, yalanlamalar,

² Daha geniş bilgi için bkz. Nesrin Güllüdağ, “Nogay Halk Edebiyatı Üzerine Yapılan Araştırmalar ve Şora Batır Destanı” Diriözler Armağanı (Hızl. Meserret Diriöz-Haydar Ali Diriöz) Ankara 2003 s. 415

³ Nogay halk edebiyatı ürünleri hakkında bkz. Nedret Mahmut, “Dobruca ve Kuzey Kafkas Nogaylarının Folkloru Üzerine Genel Bir Bakış” III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri c.1 Ankara 1986, s. 187-194

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

zincirlemeli masalların her çeşidine uygun örneklerini bulmak mümkündür. Genellikle kısa metinler olarak gördüğümüz masalarda; başlangıç/giriş formelleri (masal başı kalıp ifadeleri, tekerlemeler), sade giriş formeli olup, çok azı tekerlemelerden oluşmaktadır. Dinleyicileri adeta bir büyüye tabi tutarak çeken giriş tekerlemeleri, dinleyicinin ilgisini çekmekle beraber, birbirine zıt ifadelerle oluşturulan “farklı dünyanın” (Bilkan, 2001: 3) kendine ait fiziki ve ruhi normlarını da ikaz etmektedir. “Bir varmış bir yokmuş; Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde; Deve tellal iken, horoz imam iken, manda berber iken, annem kaşıқта, babam beşikte iken...” şeklindeki zengin ve canlı bir giriş tekerlemesi Nogay masallarında pek kullanılmayan bir özelliktir. Nogay masallarında, tekerlemeler olayların anlatımında üstlendikleri çok zengin hayal ürünleri olma fonksiyonlarının yanında, olağanüstü fikirleri de öne sürmektedir. Ayrıca giriş formelleri bu formellerden oluşan tekerlemeler Nogay masallarında kısa, sade giriş formeli olma özelliklerini taşımaktadır. Az da olsa tekerlemeli giriş formelleri de kullanılmaktadır. “Bir zamanlar öksüz bir oğlan varmış, bir zamanlar öksüz bir çocuk varmış, bir at varmış, bir yiğit varmış”, “evvel zaman içinde, han kızı kadı iken, sığırcık bir büyücü iken, bildircin kendi kendini gizliyorken, kurtlar çok sıçıyorken..., bir zamanlar keçiler semizken, han kızı kadiyken ve sığırcık kuşu büyücü iken...” gibi. Aynı olayın tekrar ortaya çıkışında kullanılan bağlayıcı/geçiş formelleri metinlerde pek kullanılmamıştır. Masalarda önemli rolleri olan bu formellerin başlıca görevleri bir olaydan diğerine geçişi sağlamaktır (Sakaoğlu, 1999: 59). Nogay masallarında görülen; “...böylece birkaç gün yürümüşler, bir müddet yürümüş, yaşlı adam bir süre orada kalmış belki bir ay, belki bir yıl, vs.” bağlayıcı/geçiş formelleri çok kısa/öz bir biçimde yer almıştır. Bu durum masalların hacminin kısa olmasından kaynaklanıyor gibi görünmektedir.

Masaldaki olayların bir sonuca bağlanması da yine belirli kalıp ifadeler/formeller doğrultusunda gerçekleşmektedir. Anlatıcı kafiyeli sözlerle masalı bağlarken dinleyicilerin kendisine gösterdikleri ilgiyi de dikkate alarak kısa veya uzun olan bir bitiş formeliyle sözlerini bitirir (Sakaoğlu, 1999: 62). Usta anlatıcılar bu tür kalıp sözleri dağarcıklarında sakladıkları için uygun olan bir formelle masalı bitirirler. Ayrıca anlatıcı ne kadar usta olursa olsun herhangi bir formele başvurmadan “çıplak bitiş formeli”⁴ ile de masalı bitirebilir.

⁴Çıplak bitiş formeli; Bu formelle masal basit bir şekilde bitirilir. Kahramanlar doğrulukları, çalışkanlıkları ve yiğitliklerinden dolayı ödüllendirilirken kötüler cezaya çarptırılır. Bu tür bitiş formellerinden en çok başvurulanı “yemek içmek” ile ilgili olanıdır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Bitiş formelleri de masallar içerisinde çok kısa olarak "...mutlu olarak yaşamışlar" gibi ani bitişlerle yer almıştır. Nogay masallarında görülen bitiş formelleri genellikle çıplak bitiş formeli denilen sade, kısa bitiş formelleridir. "...mutlu olarak yaşamaya devam etmiş, mutlulukları artmış ve onlar o yerde kalmışlar" gibi. Dikkat çeken bir nokta ise masalların çoğunda bitiş formellerinden hiçbirinin kullanılmamasıdır. Sakaoğlu bunu usta anlatıcıların olmamasına bağlasa da (Sakaoğlu, 1999: 63) bu durum bölgedeki masal anlatma geleneğinin bir göstergesi olsa gerektir. Ayrıca yaşam biçimi ve coğrafyanın kültürel ürünler üzerindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir. Kültür oluşumunu etkileyen pek çok unsur vardır; hızlı değişen sosyal yapı, şehirleşme, modernleşme, göç vb. unsurlar toplumun kültürel yapısının şekillenmesini ve yeniden inşası noktasında etkin güç olarak görülebilirler. Bu bağlamda Nogayların sürekli hareket halinde olan yaşamları, yer değiştirmeleri, yeni kültürel ortamlarla sıkı ilişkileri kültürel ürünlerinin çeşitlenmesine olanak vermiştir.⁵ Anadolu masallarında sıkça görülen bazı formelistik unsurlar üç, yedi, dokuz, kırk formelistik sayılarına ilaveten Nogay masallarında diğer sayılar da sıkça kullanılmış, özellikle altı sayısı Anadolu masallarındaki yedi sayısının fonksiyonunu üstlenmiştir diyebiliriz "altı kurt, altı delikanlı, altı aptal vs."

Masallar dil ve anlatımdaki akıcılığı, kapsamının genişliği, içeriğindeki olağanüstülük ve kahramanlarının ak-kara/iyi-kötü renklerde ifade edilişi ile diğer türlerden farklı yapıdaki metinlerdir. Masallarda görülen ortak bir yön de güzele/güzelliğe ait vasıfların güçlüde, iyide; kötülüğe, çirkinliğe ait vasıfların da kötüde çirkinde toplanmasıdır ki bu özellikleri Nogay masallarında da gözlemlemek mümkündür. Dikkat çekici bir nokta ise Anadolu sahasındaki masallarda görülen "padişah" tipine Nogay masallarında "han"ın karşılık gelmesidir. Birçok masalımızın kahramanı olan padişah, altından veya gümüşten saraylarda oturur, aynada hayalini gördükleri peri kızına âşık olurlar (Yardımcı, 2008: 116), kızlarıyla evlenmek isteyen kahramanlardan yapılması imkânsız şeyler isterler, yapamayınca başlarını uçururlar, aynı zamanda "dile benden ne dilerse" diyecek kadar da cömert ve iyilikseverlerdir. Nogay masallarında aynı fonksiyonu üstlenen tip "han"dır. Bu tip de padişah gibi kahramanları sınavlara tabi tutar, iyilik yapar, don değiştirir, halkı arasında dolaşır vs. Daha önce değindiğimiz gibi kültürel ürünlerdeki motif/tip değişimi; yaşanan hayat tarzının, coğrafi bölgenin, kültürel etkileşimin sonucudur. Nogayların hanlar tarafından yönetilmesi

⁵ Kültürel Değişme ve Sosyal Çözülme için bk. Orhan Türkdoğan Değişme Kültür ve Sosyal Çözülme Birleşik Yay. İstanbul 1996

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

masal kahramanlarının da “han” etrafında şekillenmesine ve “han” merkezli ürünlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Sonuç olarak tarihi süreç içerisinde Türk toplulukları, farklı siyasi yapılarda yer almışlar, farklı kültürlerden etkilenmişlerdir. Yozlaşma gibi görünen bu durum aslında bünyeye katılan renk armonisidir/kültürel zenginliktir. İncelemeye esas ola Nogay masallarında bu tabloyu daha net bir şekilde gözlemek mümkündür. Aşağıda metinlerini verdiğimiz masalarda görüleceği üzere, sosyal yaşantı ve farklı kültürlerle etkileşim metinlerin içerik (formel motif) ve hacim bakımından değişmesine neden olmuştur.

Örnekler⁶

1-Cesur Oğlak

Bir zamanlar öksüz bir oğlak varmış. İnsanlar ondan bıkmış, dövmüş ve terk etmişler. Oğlak düşünmüş taşınmış ve uzun ot, berrak suların olduğu yerlere doğru yola koyulmuş. Yolda ona damızlık bir teke rastlamış.

-Selamünaleyküm teke.

-Aleyküselam oğlak, nereye gidiyorsun?

-Uzun ot ve berrak suyun olduğu yere.

-Beni de yanına al, ben de seninle gelmek istiyorum.

-Gel öyleyse.

Ve yola koyulmuşlar. Oğlak bir dana görmüş.

-Selamünaleyküm dana.

-Aleyküselam oğlak, nereye gidiyorsun?

-Uzun ot ve berrak suyun olduğu yere.

-Beni de yanına al, ben de seninle gelmek istiyorum.

Ve üçü birlikte uzun ot ve berrak suyun olduğu yere doğru yola koyulmuşlar. Böylece birkaç gün yürümüşler. Teke:

-Ben geri dönmek istiyorum, demiş.

-Eğer geri dönmek istiyorsan doğru yoldan git !

Yolda ona bir kurt rastlamış.

-Selamünaleyküm teke.

⁶Metinler, “Emine Gürsoy Naskali-H.Halen Cumucıca, **Nogaica** Helsinki 1991” adlı eserden çevrilmiş ve daha önce hiçbir yerde yayınlanmamıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Aleyküselam kurt amca.

-Nereye gidiyorsun?

-Memleketime dönüyorum.

-Başının üstünde ne var?

-Boynuzlarım.

Kurt onu yemiş. Birkaç gün sonra bu kez dana,

-Ben geri dönmek istiyorum, demiş.

-Eğer geri dönmek istiyorsan doğru yoldan git !

Kurt onunla da karşılaşmış.

-Selamünaleyküm dana.

-Aleyküselam kurt amca.

-Nereye gidiyorsun?

-Memleketime dönüyorum.

-Başının üstünde ne var?

-Boynuzlarım.

Kurt onu da yemiş.

Daha sonra altı kurt ve bir tilki oğlağa doğru yaklaşmışlar. Tam yaklaştıkları sırada oğlak bir ağacın dibine yerleşmiş ve oturarak şarkı söylemeye başlamış.

Altı kurt bir kürk eder

Ah benim sevgili aptal kafam

Bir tilki elbise kenarına yeter

Ah benim sevgili aptal kafam

Oğlak şarkısını bitirdikten sonra, altı kurt ve tilki korkmuş ve kaçıp gitmişler. Oğlak da memleketine dönmek için yola koyulmuş. Yolda karşısına kurt çıkmış.

-Selamünaleyküm oğlak.

-Aleyküselam kurt amca.

-Nereye gidiyorsun?

-Memleketime dönüyorum.

-Başında ne var?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Kurt derilerini gerdiğim gergefim var.

-Uyluklarında ne var?

-Kurt derilerini işlediğim tokmağım var.

-Arkan niye bir ileri bir geri gidiyor.

-Arkamda iki köpek var. Birisi ben dışarı çıkayım diyor, öteki ben diyor. Ama ben onları dışarı bırakmayacağım. Çünkü, kurt amca benim dostum.

Ve kurt kaçıp gitmiş. Oğlak da evine dönmüş, mutlu olarak yaşamaya devam etmiş...

2- Öksüz Çocuk

Bir zamanlar öksüz bir çocuk varmış. Ona kardeşleri bakıyormuş. Kardeşleri onu bir Rus'a hizmetçi olarak vermişler. Çocuk Rusça bilmeden, Rusya'da oraya buraya gidip geliyormuş. Rusların ne söylediğini anlamıyormuş. Ruslarla odun keserken çocuk bir balta bulmuş. Baltayı saklayarak kamış saplarının arasına sokmuş. Bir gece çocuk memleketine kaçmaya karar vermiş. Gece Ruslar uykuya daldığı sırada çocuk bir parça ekmek ve sopayı alıp çiftlikten uzaklaşmış. Yürürken bir kışlık erzak çukuruna düşmüş. Çukurda ağlayarak otururken birkaç Rus gelmiş. Çukurun kenarında durup buğday boşaltmışlar. Çocuk buğday yığınlarının üzerine oturmuş. Ruslar çukurun dolduğunu görünce son parti buğdayı getirmeye gitmişler. Aynı anda çocuk da çukurdan çıkarak kaçmaya başlamış. Ruslar onu görünce "çukurdan bir şeytan çıktı" diye bağırmaya ve onu takibe başlamışlar. Takip edilmesine rağmen çocuk yakalanmamış ve yola düşerek kaçmış. Yeniden yürümeye başlayınca karşısına çıkan beyaz bir şeyden ürpermiş. Ama korkmasına rağmen kaçamamış. Beyaz şeyin yakınına geldiğinde onun beyaz bir örtü olduğunu fark etmiş. Örtüyü eline alıp incelediğinde ucundaki parayı görmüş. Parayı koynuna sokup yürümeye başlamış. Bir müddet yürüdükten sonra bir kaç Rus'a rastlamış. Ruslar o esnada yemek yiyorlarmış. Çocuk Ruslara yaklaştıktan sonra oturmuş. Ruslar ona ekmek vermişler. Çocuk ekmeği yedikten sonra Ruslar ona sataşmaya başlamışlar. Çocuk korkmuş bir vaziyette orada öylece oturuyormuş. Ruslar onun üzerini aramış ve koynundaki parayı bulmuşlar. Çocuğu bir varilin içine sokmuş ve varille birlikte bir arabaya yüklemişler. Ruslar atları arabaya koşup kendileri atla gidince çocuk varille arabadan aşağı yuvarlanarak geride kalmış. Ruslar farkına varamamışlar. Çocuk ağlayarak varilde otururken bir kurt yaklaşarak varile sürtünmeye başlamış. Varil devrildikten sonra kurt durmuş ve çocuk delikten

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

kurdun kuyruğunu yakalamış. Kurt varili parçalamış. Çocuk varilden çıkararak evine dönmüş ve mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmiş.

3- Turna Beyi'nin Hediyesi

Evvel zaman içinde

han kızı kadı iken

sığırcık bir büyücü iken

bıldırcın kendi kendini gizliyorken

kurtlar çok sıçıyorken vaktiyle yaşlı bir adamla yaşlı bir kadın yaşarlarmış.

Yaşlı adam geçimini sağlamak için tuzak kurmak zorundaymış. Bir turna gelip yaşlı adamın tuzağına düşmüş. Yaşlı adam turnaya doğru atılarak onu ellerine almış. Yaşlı adam o sırada yaşlı karısına şöyle demiş.

-Bir bıçak getir onu keselim ! O anda turna dile gelmiş.

-Ne olur beni öldürme! Ben dört cinsi olan bir adamım. Kan çanağım hürmetine bana merhamet et!

Sonunda yaşlı adam turnayı bırakmış. Karısı sinirlenerek yaşlı adama,

-Onu niye serbest bıraktın, demiş. Akşamleyin çorba içtikleri sırada şöyle demiş;

-Biraz eğlenecektik.

Kadın günde bir kez demiş, iki kez demiş, üç kez demiş ve adam karısından bezmiş ve sonunda çıkıp gitmiş.

Yaşlı adam sabahleyin yola çıkmış ve akşamleyin bir hayvan ağılının yanına varmış. Sonra bir evin içine girmiş.

-Selamünaleyküm

-Aleykümselam, hoş geldin ata.

-Niye bu kadar geç geldin ata.

Ona saygı gösterip elini öpmüşler. Yaşlı adam sormuş.

-Bu kimin malı?

-Turna beyinin malı. Bunun üzerine yaşlı adama sormuşlar.

-Nereye gidiyorsun ata ?

-Vallahi atam turna beyine.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Orada ne yapacaksın?

-Vallahi turna beyi benim tuzağıma yakalandı. Ben geçimini bu tuzaklardan sağlayan biriyim. Turna bana yalvardı. Kan çanağın hürmetine bana merhamet et. Ben dört cinsi olan bir adamım. Eğer bunlardan istersen sana veririm, dedi. Kendisini bağışlamamı istedi. Onun için serbest bıraktım. Bu yüzden turna beyine gidiyorum.

O esnada bir dana kesmişler ve yaşlı adama ikram etmişler.

Sabahleyin erkenden yola koyulmuş. Bir müddet yürümüş ve akşam karanlığında bir at sürüsünün yanına varmış. Bir evin içine girmiş ve sormuş;

-Bu at sürüsü kimin?

-Turna beyinin at sürüsü, diye cevap vermişler.

-Böyle yola çıkmış nereye gidiyorsun ata?

-Turna beyine gidiyorum.

-Turna beyini ne yapacaksın ata?

-Vallahi, turna beyi benim tuzağıma düştü. Turnayı tam bıçakla kesecektim ki, turna bana yalvardı. Beni serbest bırak. Eğer dört cinsimden hangisini istersen veririm, diyerek kendisini bağışlamamı istedi.

Ertesi sabah koyunlardan bile önce oradan uzaklaşmış. Ve yoluna devam etmiş. Akşam karanlığında bir koyun sürüsünün yanına varmış.

-Bunlar kimin koyunları, diye sormuş.

-Bunlar turna beyinin koyunları. Turna beyi benim bir oğlum idi. O turna beyi dört cins hayvanından bana verecek. Bu yüzden oraya gidiyorum. O esnada ona şöyle demişler;

-Turna beyi dört cins malından sana birini verir. Ama onun "masa donan" denilen küçük masası var. Onu iste. Onu vermeyeceği için sana bir cins malını verir. Bununla birlikte "masa donan" da verir.

Yaşlı adam ertesi sabah erkenden yola koyularak turna beyine varmış.

-Selamünaleyküm balam!

-Aleykümselam ata, hoş geldin, hoş geldin ata. Niye böyle geç geldin?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Ona saygı gösterip elini öpmüş. Yaşlı adam bir süre orada kalmış. Belki bir ay, belki bir yıl ! Ayın bir gününde gece dururken sırtı kaşınmaya başlamış. Kaşınmış, kaşınmış ama kaşıntısı bir türlü geçmemiş. İşte o zaman yaşlı karısını hatırlamış ve geriye dönmek istemiş. Ertesi sabah erkenden uyanmış ve turna beyine giderek şöyle demiş;

-Balam ben geri dönüyorum.

-Ah ata, madem ki geri dönüyorsun, karının (sevdiğinin) neye ihtiyacı var? Diye karşılık vermiş.

-Vallahi balam işittim ki, senin bir "masa donan"ın varmış. Onu ver bana balam!

-Allah Allah ata! Ben sana dört cins malımdan versem malımdan hiç bir şey

verilmemiş gibi olur. Bunlardan veririm, çünkü sen beni çanağın hürmetine bağışladın.

Ama tabii ki, sonunda "masa donan"ı vermiş. Yaşlı adam "masa donan"ı alıp eve doğru koyulduğunda birkaç eski komşusuna rastlamış.

-Kardeşler ! Bu masa bu yerde dursun. Çay içip köyden geri geleceğim , demiş. Köye varınca yaşlı adam arkasına dönüp bağırması;

-Sakin "masa donan" demeyin !

Yaşlı adam çay içmek için köye gitmiş ve bir eve girmiş. O eve girince, burada kalan komşuları "masacık donan" demişler. O esnada her türlü yiyecek ortaya gelmiş. Bir ondan bir bundan yemişler ve hepsi tıka basa doymuşlar. Yaşlı adamın "masa donan" ını saklamış, yerine başka bir masa koymuşlar. Sonra yaşlı adam gelmiş;

-"Masa donan" dediniz mi, diye sormuş.

-Hayır ata, demedik.

Yaşlı adam masasını almış ve gitmiş. Eve vardığında karısına seslenmiş.

-Yanımda "masa donan" getirdim. Minderi ser, kilimi ser, örtüyü ser. Sonra masayı getirmiş. Karısı minderini sermiş, kilimi sermiş, örtüyü sermiş. Sonra yaşlı adam gelmiş;

-"Masa donan" bizi çok rahat ettirecek. Karısı şöyle cevap vermiş.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Açlıktan ölecektik, senin "masa donan"ın artık donanmak zorunda. "Masacık donan" demiş yaşlı adam ve masa donanmış. Her tür yiyecekten biraz yemişler ve doymuşlar. Yaşlı adam ve karısı ondan sonra rahat içinde yaşamaya başlamışlar. Mutlulukları artmış ve onlar işte o yerde kalmışlar. Sen de bu yaşlı adam ve karısı gibi ol!

4- Yaşlı Adamla Karısı

Bir zamanlar,

keçiler semizken

han kızı kadıyken,

ve sığırcık kuşu büyücü iken yaşlı bir adam ve yaşlı bir karısı varmış.

Yaşlı adam geçinemiyormuş. Yaşlı adam. "bir yerde bir han var" demiş ve ona gitmek için yola koyulmuş. Yolda bir sudan geçmiş, ikinci sudan geçememiş ve ağlayarak oraya oturmuş. Sonunda suyu geçmeyi başarmış. Yaşlı adam suyu geçtikten sonra karşısına üç yol çıkmış. Yolun tam ortasına oturmuş ve sonra ortadaki yoldan yürümeye başlamış. Uzaktan parlayan bir cisim görünmüş. Görünen cisim altın bir masacıkmiş. Yaşlı adam masacığı almış, çuvalına sokmuş ve yoluna devam etmiş.

Yolda ona bir çoban rastlamış. Yaşlı adam çobana sormuş.

-Hangi yol hana gider? Çoban yaşlı adama yolu göstermiş. Bir müddet yürüdükten sonra yaşlı adam bir şehre varmış. Şehirde geceledikten sonra ertesi gün hana evini sormuş. Sonra hanın evine içeri girmiş. Han onu yedirip içirmiş. Sonra han ona sormuş.

-İhtiyar ne için geldin?

-Beni yoksulluktan kurtarasın diye geldim.

-Bugün sabret ihtiyar ! Yarın seni yola salarım ve sana ihtiyacın olan şeyi veririm. Ertesi gün yaşlı adam hanın kapısına varmış ve;

-Ey han ! Geri döneceğim, demiş.

-Madem ki geri dönüyorsun, ihtiyacın olan şey nedir?

-Canıma ne gerek olsun, çünkü ben yaşama imkanı bile bulamıyorum.

-Sana bir çuval altın, bir alaca tay vereyim, demiş han.

Adam altınları çuvala doldurduktan sonra alaca tay bir bok bir altın sıçmış. Daha sonra alaca tayı koşmuş, çuvalı yüklemiş ve geri

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

dönmeye başlamış. Biraz gittikten sonra yaşlı adam bir köye varmış. Köy çocukları aşık (kemik oyunu) oynamakla meşgul imişler. Çocuklar yaşlı adamın altınlarını almışlar ve yerine aşıkları doldurmuşlar, yaşlı adamı alaca taya bindirip tekrar yolcu etmişler. Yaşlı adam bir müddet gittikten sonra çuvalın kemiklerle dolu olduğunu fark etmiş. Fakat yola devam etmiş. Yürürken karısını evinin önünde görmüş. Kadın ilk olarak birini kocasına peşkeş istemek için göndermiş. Gönderilen adam;

-Karı bir oğlan çocuğu doğurdu, demiş. Yaşlı adam inanmamış. Eve gelmiş. Eve varınca bir kutlama yapmışlar. Yaklaşık üç gün sonra adam karısına oğlunu sormuş. Yaşlı kadın;

-Oğlun bulunur, diye cevap vermiş. Birkaç gün sonra yaşlı adam ava çıkmış, döndüğünde yeniden oğlunu sormuş. Birkaç gün sonra yaşlı adamın oğlu annesine;

-Bana bir han kızı al demiş. Ertesi gün babası bastonunu almış, yola koyulmuş. Bir köprüye varmış. Köprüde bir çocuk ağlayarak oturuyormuş. Yaşlı adam çocuğa sormuş;

-Niye ağlıyorsun? Çocuk;

-Ne anam var ne babam, demiş. Daha sonra hana varmışlar. Han yedirip içirmiş. Yaşlı adama sormuş;

-Niye geldin? Yaşlı adam,

-Kızını oğluma almak için, diye karşılık vermiş. Han yaşlı adama şöyle demiş;

-Eğer kızımı sana verirsem şöhretim zarar görür. O sırada hanın üç kızı orada oturmuştu. Ortanca kız bir elmayı üçe bölmüş, annesine vererek babasına göndermiş. Babası üç elma parçasını almış ve ortadakinden bir kez ısırılmış ve onu bir kenara koymuş. Han daha sonra ortanca kızını yaşlı adamın oğluna vermiş. Han bir düğün yapmış ve böylece yaşlı adamla dünür olmuş. Sonra yaşlı adamı yolcu etmiş.

Yaşlı adam geriye dönerken köprüye vardığında bir çobana çocuğu sormuş.

-Çocuk sana geldi, demiş. Yaşlı adamın oğlu evin önünde oturmuş, babasını beklerken babası çıkıp gelmiş. O gece uyuduktan sonra yaşlı adam ertesi gün tarlaya gitmiş. Çocuk annesine sormuş;

-Babam niye bana geldi?

-Bilmiyorum ama geldiğinde sorarım, demiş annesi. Geldiğinde sormuş yaşlı adama ve adam şu cevabı vermiş;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Han kızını aldım. On beş gün içinde gidip nikâhı kıyacağım.

Yaşlı adamın çocuğu bir yılanmış. Adam oğlunu bir yılan şeklinde görüyormuş. Aradan üç gün geçtikten sonra genç delikanlı, han kızıyla evlenmek için yanına altı delikanlıyı almış ve kırata binerek yola koyulmuş. Daha sonra yaşlı adamın oğlu han kapısına varınca beş yüz asker onu içeri almamışlar. Han,

-Ne oluyor, diye sormuş.

-Damat geldi, demişler. Han;

-Onu içeri alın, demiş. Evin etrafında kavak ağaçlarının üzerinde de üç fener varmış. Damat oraya vardığında baldızları önceden dışarı çıkmış ve sormuşlar;

-Damat kim?

Kıratın üzerinde oturan bir yılanı göstermişler. Bir baldız oraya gitmiş, kız götürmek için yılanı almış. Baldız bağırması;

-Çabuk kapıyı kapatın ! Sonra delikanlı kıza doğru gitmiş. Kız delikanlıya ;

-Senin gibi yılan bana lazım değil, demiş. Delikanlı kıza;

-Yılan şeklimi yakmayacağına üç kez yemin et, demiş. Kız üç kez,

-Yakmayacağım, demiş. Bunun üzerine delikanlı yılan şeklini terk etmiş. Soyunurken evin içi gündüzden daha aydınlık olmuş. Ve delikanlıyla kız yatmışlar. Delikanlının altından bir saç tutamı varmış.

Kız ertesi sabah erkenden uyanmış ve yılan çehresini ateşte yakmış. Delikanlı uyanmış ve yılan çehresini sormuş; aramasına rağmen bulamamış. Delikanlı kıza şöyle demiş;

-Sen benim değilsin ben de senin... Kız babasına gelmiş;

-Baba ben o delikanlıya gidiyorum, bana yükte hafif erzak ver. Kız deri ayakkabılarını giyinmiş ve yola çıkmış. Yolda ıssız bir eve varmış. Orada bir kaplan karısı tarafından saklanmış. Akşamleyin kaplan gelmiş ve şöyle demiş;

-Burada bir koku var.

-Benim her zamanki kokum, demiş karısı.

-Yukardan kırata binmiş altın saçlı bir delikanlı geçti. Eğer buradan da geçtiyse onu yerim, demiş kaplan.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kız hemen o evi terk etmiş. Bir müddet gittikten sonra bir eve varmış. Vardığında kaplanın karısı kıza içecek çay vermiş ve onu saklamış. Akşamleyin kaplan gelmiş ve şöyle demiş;

-Burada bir koku var !

-Bu öyle özel bir koku değil, benim her zamanki kokum, demiş karısı. Ertesi gün kaplan gitmiş. Kaplanın karısı bu kızı uyandırmış, bir bardak çay verip yolcu etmiş.

-Çabuk git, eğer kaplan seni görürse yer, demiş. Kız bir suya varmış, durmuş. Bu arada kaplan kızın izlerini takip etmiş ve kızın ardından yetişmiş. Kız suya girmiş. Su kızın önünde açılmış ve arkadan kucaklamış götürmüştü. Böylece kaplandan kurtulmayı başarmış. Suyun öte yanında kız delikanlıya gitmeye koyulmuş. Kız yaşlı bir kadından su istemiş ama yaşlı kadın öyle vurmuş ki, kızın gözleri kör olmuş. O esnada delikanlı onu görmüş ve şöyle demiş;

-Bir pazardan merhem al ve zehir de getir, kızın gözlerini iyileştireyim.

İyileştirmiş de. Yaşlı kadını öldürmüştü ve kızı eş olarak almış.

5- Ejderha Öldüren

Eski zamanlarda bir yiğit varmış. Bir gün bu yiğit çıkıp çalışmaya gitmiş. Tam gidiyormuş ki bir Nogay gelmiş ve;

-Nereye gidiyorsun, demiş. O da Nogay'a;

-Bir tay alacağım, demiş. Sonra tayı satın almış ve hana gitmek için yola koyulmuş. Bir müddet sonra bir şehre varmış. Oraya varınca dört gün şehirde kalmış. Bir yaşlı kadın onu evlatlık almış. Yiğit o şehirde iki ay kalmış. Orada kaldığı süre boyunca zengin bir adam yiğide her Çarşamba bir kız getirmiş. Yiğit sormuş;

-Bana her Çarşamba bir kız getirilmesinin anlamı ne?

-Bir ejderha her gün iki üç çocuğu yiyor, diye karşılık vermiş zengin adam. Bunun üzerine yiğit sormuş;

-Niye çocukları ona veriyorsunuz? Zengin adam;

-Eğer vermezsek bizi yaşatmaz, demiş. Yiğit;

-Ejderhayı öldürmeniz gerekirdi, demiş. Zengin adam yiğide;

-Ejderhayı öldürecek gücümüz yok, diye cevap vermiş. Yiğit;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Ben onu öldürürüm, demiş.

-Onu öldürürsen bizim için iyi olur, demiş han. Bu azgın ejderha bizi yaşatmayacak, onu öldürürsen çok memnun olacağız, diye eklemiştir. Han daha sonra da yiğide;

-Eğer onu öldürürsen sana dua ederim. Malımın yarısını sana veririm.

Yiğit bir Çarşamba günü yaya olarak yola koyulmuş. Ejderhanın yukarıdan geldiğini görmüş. Yiğit kapının arkasına saklanmış. Ejderha yiyecek bir şey bulmuş. Yiğit durup bakmış. Sonra geri dönmüş, eve gelmiş. O akşam evde kalmış, ertesi gün şafakta kalkmış, atını eyerlemiş, keçesini giymiş, başlığını takmış, atına binerek ejderhaya doğru yola çıkmış. Yolda atından inmiş ve yere yatmış. Öğle vakti ejderha gelmiş. Yiğit ata binmiş ve orada ejderhayı parçalamış. Dört başını uçurup onu öldürmüştür. Ejderhayı öldürdükten sonra hana gitmiş. Han ona;

-Çok memnun oldum, gel benim kan akrabam ol, demiş.

-Peki öğle olsun, diye karşılık vermiş yiğit.

-Sana hayvan ve at vereceğim. Ejderhayı öldürmenden çok memnun oldum.

6- Mucize İlaç (Versiyon 1)

Bir at varmış. Bir yiğide aitmiş. Yiğidin hasta yatan bir annesi varmış. Yiğidin iki üç de kardeşi varmış. Yaşlı kadın onlardan en büyüğüne;

-Bir handan bana ilaç getir, ölüyorum demiş. Yiğit gitmiş.

Bir müddet yürümüş, yolda yiğidin önünde bir ev belirmiş. Yiğit attan inmiş ve orada çay içmiş. Evin sahibi yiğide;

-Hanın evini bulamazsın, demiş. Ardından, bu at uyuzlu, benim atıma bin, demiş. Yiğit atını orda bırakmış, o tırıs ata eyer vurmuş, binip gitmiş. Bir kavşağa rastlamış, orada yol birkaç kısma ayrılıyormuş. Sağa giden yola girmiş. Atı koşmaya başlamış, yiğit ardından koşup yakalamış ve binmiş. Sonra yoluna devam etmiş ve bir şehre varmış. Şehre girmiş ve sormuş;

-Hanın evi nerede? Bir genç;

-Hanın evi budur, demiş. Yiğit gitmiş hanın huzuruna çıkmış. Han sormuş;

-Niye buraya geldin? Yiğit;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Annem bir yıldır hasta hanım, sizin yardımınıza ihtiyacımız var. Han;

-Sana çok iyi bir ilaç vereyim, demiş ve sözünü ettiği ilaçlardan vermiş. Yiğide;

-Geceyi burada geçir, demiş. Yiğit atını çayıra salmış. Daha sonra han o yiğidi evine davet etmiş. Han sormuş;

-Annenin neresi ağrıyor? Yiğit cevap vermiş;

-Omuzları...

-Bunun için ilaç yok, bir başka ilaç hazırlamak gerekli, demiş han. Bunun üzerine han bir askerden kartal pisliği bulup getirmesini istemiş. Askerde ava gitmiş ve getirmiş. Han;

-Onu suya koy ve nemi, demiş. Han ilacı hazırlamış ve yiğidi çağırması. Han yiğide;

-Anneni dışarı çıkar ve hasta sırtına bunu her gün sür, demiş. Yiğit ilacı alıp dışarı çayıra çıkmış. Atını çağırması yanına ve onu eyerlemiş. Sonra bakmış ki, orada bir topluluk var. Yiğit sormuş;

-Bu topluluk nedir?

-Bir hanın düğün alayı, demişler. Yiğit bir gidip bakayım, demiş. Gitmiş bakmış ki orada bir savaş var. Bir asker beş yüz savaşçıyı öldürmüştü. Han kızı yiğidi yanına çağırması ve şöyle demiş;

-Yiğit, sen bizim askeri yenebilir misin? Yiğit;

-Başarırsam yenebilirim, başaramasam ne olacaksa olsun, demiş. Kız;

-Savaş, öyleyse, demiş. Yiğit savaşmış ve hanın askerini yenmiş. Kız;

-Yiğit, gerçekten beş yüz savaşçıyı yendin. Yiğit;

-Allah öyle diledi, onları yendim, demiş. Han kızı;

-Senden çok memnun oldum, kardeşlerimden birini sana vereyim, razı mısın? Yiğit;

-Razıyım, demiş. Han kızı kız kardeşini yiğide vermiş. O da kızı atının terkisine almış ve eve dönmüş.

Yiğit bir eve varmış. Ev sahibesi;

-Bu nedir? diye sormuş.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Han kızını aldım, demiş. Orada bir çay içmiş ve yiğidin atı onu başka bir eve götürmüş.

-Han kızını almayı nasıl başardın, demişler. O da;

-Hanın askerlerini yendim, demiş. Sonra bir çay daha içmiş yiğit, atına binmiş. O ev yolundayken annesi yanındakilere sormuş,

-Oğlum gecikti, gelmedi mi?

-Anneciğim oğlun yaklaşıyor, demişler. O anda yiğit eve varmış. Annesi;

-Bana seni görmek nasip oldu, demiş.

-Anneciğim, han sana ilaç gönderdi. Bir gün sonra sırtına günde iki kez sür, demiş yiğit. Yiğit için bir şölen ve düğün yapılmış, arkadaşları onun onuruna güreş tutmuşlar.

7- Mucize İlaç (Versiyon II)

Eski zamanlarda

keçiler semizken

han kızı kadıyken

bir çoban varmış.

Çoban varlıklıymış. O çobana bir yiğit gelmiş. Yiğit;

-Koyunlarından bana sat, demiş. Ama çoban koyun satmamış. Yiğit eve dönmüş, annesine;

-Satmadı, demiş. Kadın "ne yapacağız" diye düşünüp taşınmış. Yiğidin küçük kız kardeşi hastaymış, annesi şöyle demiş;

-Git, handan ilaç getir! Yiğit ata binmiş ve hana doğru yola koyulmuş. Yolda altı yüz asker önüne çıkmış ve yiğide;

-Seni öldüreceğiz, demişler.

-Sizin elinizden ölüm gelmez, diye karşılık vermiş yiğit. Yanına gelip şöyle demişler;

-Sen bizi öldüremezsin! Çatışmada yiğit onlardan beş yüzünü öldürmüş, yüzü kaçmış. Şimdi nerede kalacağım, diye düşünmüş ve eve dönmeye karar vermiş, korku içinde eve dönmüş.

İki gün yol gitmiş. Eve vardığında şöyle demiş;

-Anneciğim senin isteğini yerine getiremedim. Yolda askerlere rastladım. Onlardan beş yüzünü öldürdüm, yüzü kaçtı. Nerede kalayım diye düşündüm ve eve döndüm. Annesi ise;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Kız kaçtı, demiş, üç gün aradım ama bulamadım. Yiğit;

-Onu ne diye dışarı bıraktın, demiş. Yiğit üç gün evde kalmış, üçüncü gün çevreyi aramaya çıkmış. O esnada "onu bulursam öldürürüm" diye sesleniyormuş. Ormanda dolaşmış ve onu bulamamış. Ormandan dönmüş ve bir sazlığa girmiş. Oraya vardığında su kıyısında yabancı bir çocuk oturuyormuş. Yiğit çocuğa sormuş;

-Ne yapıyorsun? Çocuk;

-Sana ne söyleyeyim, demiş.

-Söyle kız kardeşimi gördün mü? Çocuk;

-Evet, onu gördüm, demiş.

-Onu nerede gördün?

-Söyleyeyim git. Yiğit gitmiş ama bulamamış.

Geri döndüğünde yiğit çocuğun yanına varmış ve;

-Çocuk git ve onu benim için bul, demiş. Çocuğu almış ve yola koyulmuş. Oraya vardıklarında çocuk işaret etmiş;

-Bak ! Yiğit o yere üç bekçi koymuş. Gece kız kardeşinin bulunamadığını anlamış. Ertesi gün tekrar çocuğu almış ve gelmiş;

-Onu bul ! Onu bulmazsan seni öldürürüm, demiş. Çocuk ağlamış;

-Onu burada gördüm, demiş. Yiğit çocuğu bırakmış. Geri dönerken üç adamı o yerde bekçi koymuş. Eve vardığında karısının su almaya gittiğini görmüş. Karısı yiğide demiş;

-Onu buldun mu?

-Bulamadım, demiş yiğit. Kadın yiğide;

-Üç adam kızı alıp bir arabayla kaçtılar, demiş. Bunun üzerine onların peşine düşen yiğit arabanın izini takip etmiş ve onları ormanlık bir yerde bulmuş, hepsini öldürmüştü.

8- Altı Aptal ve Kurnaz

Evvel zaman içinde

han kızı kadı iken

sığırcık bir büyücü iken

bıldırcım kendi kendini gizliyorken

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

kurtlar çok sıçıyorken altı aptal ve bir kurnaz varmış.

Kurnaz bir gün ava çıkmış. Bir tavşana binip ötekini götürüyorken altı aptal kurnazın evine gelmişler, kurnazın karısına sormuşlar;

-Kurnaz nerede? Karısı;

-Ava gitti, demiş. Sonra kurnazın peşinden gitmişler ve onun nasıl avlandığını seyretmişler.

-Selamünaleyküm akıllı.

-Aleykümselam aptallar!

-Altında ne var?

-Atım.

-Eteğinde ne var?

-Tavşanım.

-Onunla ne yapıyorsun?

-Onu serbest bırakacağım eve dönecek. Gidecek ve çay demletecek.

-Öyleyse bırak gitsin! Canımız çay içmek istiyor. Kurnaz tavşanı bırakmış. Tavşan doğrudan onun evine gitmiş. Onlar da gitmiş ve çay içmişler.

Sonra aptallardan biri kurnazdan tavşanı satın almak istemiş;

-Onu bana ver! demiş.

-Vallahi kardeşim, tavşanım satılık değil, mademki onu istiyorsun başka çare yok. Böylece tavşanı vermiş. Aptal tavşanı alıp götürmüş. Eve gelmiş karısına;

-Ava gideceğim ve tavşanı geri göndereceğim. Tavşan geldiğinde çay demleyeceksin, demiş. Aptal böylece ava çıkmış. Bir müddet avlandıktan sonra tavşanı eve göndermiş. Ama tavşan eve gelmemiş. Aptal eve döndüğünde bir de bakmış ki, ne tavşan var ne de çay. Aptal arkadaşlarını alıp kurnazın yanına gitmiş ve sormuş;

-Kurnaz nerede? Kurnaz da o sırada bir horozun nefes borusunu almış, karısının boğazına yerleştiriyormuş. Karısına;

-Ben aptallarla geldiğimde "ben çay demle" diyeceğim, sen de çay yok diyeceksin. Aptallar kurnazın yanına gelmişler. Bir müddet avlandıktan sonra kurnaz karısına;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Çay demle, demiş. Karısı;

-Çay yok, demiş. Kurnaz yerinden kalkıp karısını bıçaklamış. Kurnaz kamıştan bir boru yapmış ve karısının arkasından (makatından) üflemiş. Kadın hemen ayağa kalkmış ve çay demlemiş. Aptallar;

-Kamışı ver, demişler. Kurnaz;

-Vereyim, demiş. Aptallar kamışı alıp gitmişler. Gidip altısı da karılarını bıçaklamışlar. Kamışla arkalarından üflemişler. Ama karıları canlanmamışlar. Sonra kurnazın yanına gelmişler.

Kurnaz bu sırada bir arabayı kömürle doldurmuş bir hana gidiyormuş. Kurnaz hanın yanına varmış ve şöyle demiş;

-Bir araba dolusu altınım var. Ama bakarsan kömüre dönüşür. Bunu senin altınla değiştirmek istiyorum. Han;

-Boşalt, demiş. Kurnaz bir araba dolusu altını almış, eve dönmüş. Yolda kurnaza aptallar rastlamışlar.

-Nereden geliyorsun? demişler.

-Oraya bir araba dolusu kömür götürdüm, yerine bir araba dolusu altın getiriyorum. Şimdi hemen oraya gidin, demiş. Altı aptal eve gitmişler. Arabalarını çıkan kömürü yükleyerek yola çıkmışlar. Bir şehre gelmiş ve şöyle demişler;

-Altına karşılık kömür veriyoruz. Şehir ahalisinin tamamı ellerine birer sopa alarak aptalları dövmüşler. Aptallar arabalarını bırakıp kurnaza gelmişler. Onu öldürmek istiyorlarmış.

Kurnaz karısına;

-Irmağın kıyısına gidiyorum, demiş. Altı aptal geldiğinde o, ırmağın kıyısına doğru yola koyulmuş. Orada yaşlı bir koyun çobanı görmüş ve çobana;

-Ata koyunların ırmağın hangi tarafından su içiyorlar, demiş. Yaşlı adam yerini göstermiş. Kurnaz yaşlı adamı kaldırıp suya fırlatmış. Kendi elbiselerini çıkarıp suya batırmış. Aptallar gelmişler ve kurnaza şöyle demişler;

-Kurnaz burada ne yapıyorsun?

-Sudan koyun çıkarıyorum, demiş.

-Onları ırmağın hangi tarafından çıkardın, diye sormuşlar. Kurnaz derin bir yeri göstermiş ve "tek tek girin" demiş. Birisi suya girmiş batmış ve kaybolmuş. Kurnaz onlara;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-Bakın o koyunları getirmeden gidiyor. Siz de suya girin, demiş. Hepsi yüzerek gitmiş ve ölmüşler. Kurnaz evine dönmüş, hem koyun hem altın zengini olmuş ve rahat şekilde hayatını sürdürmüş.

9-Üç Han Oğlunun İmtihanı

Bir hanın üç oğlu varmış. Hanın yakınlarda yaşlı bir komşusu varmış. Bu yaşlı adamın iki kızı varmış. Hanın oğulları münakaşa etmişler. Birincisi "ben alacağım" demiş. İkincisi "ben alacağım", üçüncüsü de "ben alacağım", demiş. Sonunda ok atmaya başlamışlar. Kimin oku yaşlı adamın evine ulaşırsa kızları o alacakmış. En büyüğü atmış, ok yaşlı adamın evine ulaşmış. Ortanca atmış, onunki de yaşlı adamın evine ulaşmış. En küçükü atmış, onun oku evin üzerinden güneye uçmuş.

En küçük oğul okunun peşinden gitmiş. Yolda bir tepeye varmış. Okunu orada bulmuş. Tepenin zirvesinde oturmuş. Birden bire bir maymun oraya gelip konuşmuş;

-Damat geldi, demiş. Genç adamı iyi ağırlamışlar. Daha sonra genç adam gitmek istemiş. Maymunlar ona bir maymun, ceviz ve bir köpek yavrusu vermişler. Genç adam maymunu, cevizi almış, peşinden gelen köpeğe isim vermiş. Sonra babasının evine gelmiş. Sinirli bir şekilde cevizi yere vurmuş. Bunun üzerine güzel bir ev olduğunu görmüş. Daha sonra evin içine girmiş. Orada bir gün kalmış, iki gün kalmış sonra han oğullarını çağırılmış. Düğün hazırlıklarına başlamışlar.

Genç ağlayarak hana gitmiş, hanın huzuruna çıkmış. Han oğullarına ;

-Meyve dolu bir tabak getirin, demiş. Oğulları;

-Tamam, demişler. Han gitmiş, oğulları eve geri dönmüşler. Genç ağlayarak eve gelmiş.

-Niye ağlıyorsun, diye sormuş karısı.

-Han, meyve dolu bir tabak getirin, birini yediğinde yerinde başkası çıkacak dedi, demiş genç. Karısı;

-İyi artık ağlama, demiş. Bir gün en büyük oğul meyve dolu bir tabak getirmiş. Aynı şekilde ortanca getirmiş. En küçük oğul da getirmiş. Sonra han en büyük oğlunun meyvelerini almış ve yemiş. Ama yerine yenisi çıkmamış. Ortanca oğlunun meyvelerini yemiş, onunkiler de çoğalmamış. Sonra küçük oğul meyvelerini sunmuş. Han meyveleri almış ve birini yemiş, hemen yerine bir tane gelmiş. Han yemiş yemiş ama meyveler bitmek tükenmek bilmemiş.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Bunun üzerine han çocuklarına ;

-Bijelci eldivenleri diktirin ve buraya getirin, demiş. Oğulları geri dönmüşler. Küçük oğlan eve gelmiş ve ağlamış. Karısı;

-Niye ağlıyorsun, demiş. Oğlan;

-Han bijelci eldivenleri getirin, dedi, onları nerede bulacağız, diye cevap vermiş. Karısı;

-Eldivenler bulunabilir, demiş. Bunun üzerine küçük oğulun karısı köpeği en büyük oğulun evine göndermiş.

-Git ve önlerinde ne var bak, demiş. Köpek gitmiş. Diğer kadınlar köpeğe sormuşlar;

-Sahibin ne yaptı? Köpek cevap vermiş;

-Benim tüylerimden bijelci eldiveni dokudu.

-Tüylerinden bize de ver, demişler.

-Hayır, sahibim beni döver, demiş. Onlar da;

-Biz öyle alırız ki o hiç fark etmez, demişler. Ve köpek vermiş. Onlar köpeğin tüylerini almışlar ve ondan bijelci eldivenlerini örmüşler. Köpek eve gelmiş. Küçük oğulun karısı sormuş;

-Ne yaptın? Köpek cevap vermiş;

-Tüylerimden aldılar. Kadın;

-Çok mükemmel, demiş.

Han oğullarını huzuruna çağırtmış. Büyük ve ortanca oğlu köpek tüylerinden örülmüş bijelci eldivenleri getirmişler. Ama en küçük oğlu hakiki bijelci eldivenleri getirmiş. Sonra evlerine geri dönmüşler. Han oğullarını bir daha çağırmış. Oğulları gelmişler. Han;

-Üç gün sonra gelinler gelecek, demiş. Oğulları geri dönmüşler. En küçük oğul eve gelmiş ve ağlamış. Karısı;

-Niye ağlıyorsun, demiş. Çocuk;

-Çocuk han onları çağırmış, demiş. Karısı;

-Çok güzel, demiş. Bunun üzerine köpeği diğer kadınlara göndermiş ve köpeğe;

-Haydi git, onlar sana sahibinin ne yaptığını soracaklar. Onlara sahibim "kızarmış yağlı hamur hazırlıyor, hana gidecek, her iki omuzuna bu yağdan sürmüş, acıktıkça bundan yalayacak, böyle söyle, demiş.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Böylece diğerleri de yağlı hamur hazırlamış ve omuzlarını bununla yağlamışlar. Daha sonra hanın huzuruna gitmiş ve omuzlarını yalamışlar. Han;

-Geri dönün, demiş. Bunun üzerine küçük oğulun karısı gelmiş. Maymun şeklini atmış. Dünyada ondan daha terbiyeli kimse yokmuş. Gelmiş ve hanın elini tutmuş. Küçük oğul karısına bakmış. Sevinç çığlıkları atarak eve gitmiş, evde maymun şeklini görmüş ve ateşte yakmış. Gencin karısı handan izin istemiş;

-Eğer izin verirse geri dönerim. Han;

-Geri dönebilir, demiş. Karısı bunun üzerine eve gelmiş. Gence sormuş;

-Benim maymun çehrem nerede? Aramasına rağmen onu bulamamış. Karısı bir güvercine dönüşmüş ve uçup gitmiş.

KAYNAKÇA

- ALPARLU, Mehmet (2007) **Nogaylar** Değişim Yay. İstanbul.
- BİLKAY, Ali Fuat (2001) **Masal Estetiđi** Timaş Yay. İstanbul
- BULGAROVA, Meryem vd. (2002) “*Nogay Halkının Tarihi ve Edebiyatı*” **Türk Dışındaki Türk Edebiyatları Antoloji - Nogay Edebiyatı**- Kültür Bak. Yay. C. 21 Ankara s. 15-18
- GÜLLÜDAĞ, Nesrin (2003), “ *Nogay Atasözleri*” **Diriözler Armağanı** Ankara s. 329-352
- NASKALİ, Emine Gürsoy- H. Halen (1991), **Cumucıca, Nogaıca** Helsinki
- MAHMUT Nedret (1986) “ *Dobruca ve Kuzey Kafkas Nogaylarının Folkloru Üzerine Genel Bir Bakış*” **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri** C. 1, Ankara s. 187-194
- SAKAOĞLU, Saim (1999) **Masal Araştırmaları** Akçağ Yay. Ankara
- TÜRKDOĞAN, Orhan (1996) **Değişme Kültür ve Sosyal Çözüm** Birleşik Yay. İstanbul
- YARDIMCI, Mehmet (2008) **Türk Halk Edebiyatında Anlatmaya Dayalı Türler** Ürün Yay. İzmir
- YILAR, Ömer (2006) **Halkbilimi ve Eđitim** Pagem A Yay. Ankara

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*